

ondorio aterako zuten panfleto hau bultzatu zutenek, baina garbi dago debate eta eztabaidarako plataformen beharrea gaudela, eta hori zen «Garziarena»k eskaintzen zigun aukera bat.

INURRI LANGILEAK

Asko dira aipatu beharko liratekeen inurriak. Baina orokorrean nik uste, zenbait gertakari garrantzitsu izan badira ere, benetako aldaketak apurka-apurka ematen ari dira. Inurria bere bakardadean, auto-stop egiten, Otto Pette inurria edo inurrien tristura —teoria eta guzti—. Asko dira inurriak, eta ez bakarrik literarioak!, baina nik nahiko sakabanatuak ikusten ditut, bakoitza bere proiektuak egiten. Ez dut esaten kultur plangintza bat behar dugunik, baina bai egungo errealitateari buruzko erreflexioa eta azterketa. Non gauden, eta nora joan gaitezkeen; banakako lan horiei nola atera ahalik eta etekin handiena, alegia. Inurrien erregina nahi ez baldin badugu (ez-monarkiko asko baitago gure artean), gutxienez inurrien batzarra egin beharko genuke edo inurrien buruzagiek egoera aztertu. Ez da gutxi!

JOSE RAMON ETXEBARRIA

Guztiok ditugu geure puntu «ahulak» eta «deformazio profesionalak», gauzak geure ikuspuntu propio eta mugatutik ikustera eramaten gaituztenak. Aitor dut horietarikoa dela niretzat gizarte zibilaren funtzionarizazioaz dudan iritzia, bizitzan zehar behin baino gehiagotan mamu-modura hartu dudana, eta horregatik sarri saiatu naiz, gure nortasun kultural eta intelektualean horrek ekar ditzakeen kalteak aztertzen eta horietaz pentsatzen. Hurrengo lerroetan pasa den urteko gorabehera kulturalak komentatzeko datorren diskurtsuaren koordinatuak alde zurretik ezagunak izan daitezzen, ezer baino lehenago, militarizaziotik hurbil dakusadan bide horren aurreko —edo aurkako— intsumisioa aldarrikatzen dudala esanez hasiko naiz, eta bizitasun intelektuala eta disidentziarako eskubidea

itotzeko asmoz egina dela uste dudala esango dut. Eta pertsoneri diegan errespetua galdu nahi ez dudalarik, antzinako predikadoreen hitzak hartuz, «bekatua salatu nahi dudala eta ez bekataria» argi azpimarratuz hasiko naiz, nahiz eta ondo baino hobeto dakidan oreka batzuk ezinezkoak ez badira ere ia lor-tezinak direla. Ahaleginaren faltagatik ez da geratuko ordea.

1993-94 IKASTURTEA: FUNTZIONARIZAZIOAREN IKASTURTEA

1993ko maiatzaren bukaera-aldean hartu behar izan zuten ikastoletako partaideek —inola ere ez beren borondatez, horretara bortxatuta baizik— etorkizunari buruzko erabakia, «publiko» ala «pribatu» modura iraun nahi zuten alegia. Diktatoria faltsuan barrena abiatzera behartu zituzten, gehienek herri-mugimenduaren fruitu zen ikastola-modura bizi nahi zutelarik. Horrela uste dut behintzat. Baina Buesa buru zela, Gasteizko gobernuaren bedeinkapenarekin, hiru probintzia baskongadoetako ikastoletako kideak erabaki mingarria hartzera behartuak izan ziren. Edozer eginda ere, edozer aukeratu-ta, gaizki eginda zegoen; horixe izan zen benetako drama, gu-raso eta irakasle askok jasan behar izan zutena. Izan ere, esan dugun bezala, gehienen nahia —guztien nahia ez esatearren— ikastola izatearena baitzen, alegia, euskal eskola propio eta herritar modura segitzearena.

Pertsonen intentzionalitateari buruzko datu fidagarririk lortzea zail samarra denez —eta bereziki, gu gobernatzeko asmoa duten politikariena—, behin baino gehiagotan sintomaren bidezko teknika erabili behar izaten dugu egiara hurbiltzeko, horretarako, gobernariek deklarazioetan ezustean esandako gauzak, hots, *lapsus linguae* famatuak eta antzekoak analizatuz, sarri aitortezinak diren benetako asmoak zeintzuk diren ulertzeko. Buesa-k berak eman zigun pista maiatzeko erabakitze-egunare n biharamunean: «Gaurtik aurrera ez da ikastolei buruz hitz egin behar, eskola publiko eta eskola pribatuei buruz baizik». Afirmazio honetan bere nahia adierazi zigun ezin garbikiago, nahiz eta horrek benetako errealitatearekin zerikusirik ez zeukan. Eta oker handirik egiteko arriskurik gabe, Buesaren helburua ikastola-mugimendua desagertaraztea zela esan dezakegu.

Izan ere, horixe izan baitzen Buesak eta beronen politika bultzatu zutenek zeukaten asmo behinena eta, nire ustez, bakarra. Euskal Herrian dena «normalizatzeko» duten joera horretan —esan nahi baita, Espainiarako normal edo espainiar arauen arabera normalizatua izango den egoerara pasarazteko— ikastolaren inguruan antolatzen ari den euskal irakaskuntza-sistema propioa zen, normalizazioaren aldarrikatzaileek zuten oztopo latzenetakoa. Kultura propioa sortzeko dugun eskubidea aldarrikatzen dugunok, ordea, guztiz alderantziz kontsideratu izan dugu prozesu osoa.

Baina, Galileo-k esan omen zuenez, «*E pur si muove!*» (Higitu egiten da, hala ere!), alegia, desioa eta errealitatea ez datoz bat. Eta «*Buesak hildakoek oso osasun ona daukatela*» esan dezakegu gaur egun, ikastola-modura segitzeko ausardia edota kemena izan dutenei jarritako mota guztietako txantaje ekonomikoak gorabehera. Gainera, orain arte herri-mugimendu honi laguntza anonimoa eman dioten herritarrek ere adierazpen bera egin nahi izan dutelakoan nago, maiatzetik hona egin diren ikastoletako festa guztietan izan den partaidetza ikaragarria kontuan harturik.

Dena den, kontraste itzela dago, herritarrengandik ekintza propio ez-ofizialek duten laguntza eta bultzada horiek, kulturaren eta irakaskuntzaren «profesionalek» duten jarrera rekin konparatzean. Izan ere, «militantzia» kontzeptua gainditu beharra dagoela aipatzen den giroetan, mota horretako lanak «profesionaldu» beharraz mintzo baitira asko eta asko, inplizituki, arlo horietako «langileen» segurantzia —ekonomikoa, noski— portaera politikoaren *leitmotiv* eta atxakia bihurtzen den neurri berean.

Horrela, irakaskuntza propioaren aldarrikapena egin duen herri-mugimenduaren historiaren punturik garrantzizkoena sistema berria sortzearen aldeko apustua izan den bitartean, arlo horietako «teknikari» batzuen joera —ikastolen kasuan irakasle eta bestelako langile batzuen— segurtasunarena izan da, horretarako funtzionarizazioaren bidea harturik.

Alferrik izan dira, sindikatuen barnean eginiko kritikak, erabakien garrantzi politikoa azpimarratuz. Ikastoletan maioritarioak diren sindikatuek, behin baino gehiagotan jokatu

izan dute sindikatu sozio-politiko modura, alegia, interes ekonomiko hutsak gairiditurik geure herriaren beneraikuntzan parte hartuz. Ez da izan ordea oraingo kasua, arazo ekonomikoek eta segurtasun laborekoek lehentasun osoa izan baitute, irakaskuntza-sistema propioaren eraikuntza alde batera utzirik. Diodanaren frogarik argienaren gisa, 93-94 ikasturtearen barnean eskola «publiko» izatera pasatu diren ikastolako irakasle guztien funtzionarizazioaren alde izan duten jarrera aipa daiteke, bestelako eredu antolatu nahi zutenak —funtzionario izan nahi ez zutenek legalki ere horretarako eskubide osoa zutelarik, gainera— beren bide horretan bakarrik utzi dituztelarik, defentsarik gabe, eta inolako gidaritza politikorik gabe. Azken batez, lehendik inposaturik zetorren sistema funtzionarialari men egin zitzaion, eta, ene ustez, horrek kalte handiak ekarriko ditu ikastolen proiektu originala burutzeko, bide horretatik abiatu diren taldeetan ia-ezinezkoa bihurtuz.

Zeren eta, askotan esana den arren, jendea ez baita konturatzten, zer kalte dakarren gizarte osoaren funtzionarizazioak. Konparazio baterako, funtzionarizazioak burokratizaziorako bidea dakarkit burura, Eki Europako esperientzia ezin argigarriagoa begien bistan dugularik. Lehenago ere esan dut eta ez naiz nekatuko hori errepikatzen, nahiz eta jakin dakidan nire lagun askori gustatzen ez zaiela: *Funtzionarizazioa estatuaren egituran integratzeko bidea baino ez da*. Bertako partaide bihurtzen da funtzionarioa, estatuaren partaide, formalki ere bertako legearen defenditzaile dela adierazteko zin egin behar duelarik, horren barnean, Espainiako Konstituzioaren defentsan arituko dela espreski zin eginez. Eta jakin behar dugu, gure proiektu euskaldun propioa eta espainiar estatuarena antagonikoak direla.

KULTURAREN ETA IRAKASKUNTZAREN FUNTZIONARIZAZIOAREN KALTEAK: BUROKRATIZAZIOA

Pisu handia ematen zaie kultur ekitaldi «ofizialei», kasurako, Donostiako zinemaldia dela, Guggenheim museoaren proiektua dela, «Koldo Mitxelena Kulturunea» dela eta abar, itzelezko dirutzak erabiliz. Udaletako bulegoak kultur teknikariz be-

te nahi dira sarri, kulturaren munduan benetan haize-bolada freskoa dakarkiguten gazteen ekintzei trabak jartzen zaizkion aldi berean, pertsegituak ez direnean; ikus bestela gaztetxeak, herritarrek autonomoki kudeaturiko kultur etxeak, herrietako ekitaldiak, ... Nire ikuspuntutik, ordea, kultur dinamismoaren abiapuntu dira gehienetan, inkontrolatuak diren ekitaldi horiek.

Konturatu gabe, burokratizazio kulturalaren bidetik abiatzen ari ote garen pentsatzen nago. Marketing kulturalaren autopistatik abiarazi nahi gaituzte diru publikoaren iturriak kontrolatzen dituztenek, mendi maldatsuen bidezidorretatik abiatu beharrean. Hego Euskal Herriko komunitate autonomoak funtzionarioen erresuma izan daitezten bidean ez ote goazen, herritarrek etengabe sortutako ideien aldeko apustuan dirua sartu ordez, dagitena dagitela bizitza osorako soldata bermaturik izango duten funtzionarioen soldatetan eta itxura besterik ez diren lan erraldoietan sartzen dute, lehenago ere dirua eurrez dutenei are gehiago emanez.

Ez dira inola ere diruz laguntzen gazteen inizatibaz sorturiko ekitaldi partizipatiboak, atzetik indar polizialak bidaltzen ez direnean. Gazteteen ahalegina benetan azpimarratzekoa da, zenbait erakundek eginiko bestelako mugidak diren bezalaxe, Jarrai gazte-taldeak 1994ko Aste Santuan antolaturiko kanpaldia kasu, edota AEK erakundeak antolaturikoak. Horrelakoei ez zaie inolako balio kulturalik aitortzen, etorkizunari begira duten balio hezitzailea ahantziz, portatzeko eta izateko modu berrien habia diren arren. Ekitaldi horiek guztiak funtzionarizazioaren eta burokratizazioaren aurkako antidotorik onena direlakoan nago, ene ustez, izateko modu horretatik sortu den fenomeno sozial eta kulturalaren oinarrian egonik. Fenomeno hori azken hamarkada honetako garrantzizkoena dela deritzot, eta intsumisioarena da.

INTSUMISIOA, BALIO NEURTEZINEKO EMAITZA KULTURALA

Intsumisioa estatuaren egituran onartua izateko erritoaren aurkako altxamendu herritarra da, hasieran derrigorrezko soldadutzaren aurka konkretatu dena. Abiapuntu antimilitarista izan du eta dauka, zer esanik ez, baina hori baino askoz

gehiago delakoan nago. Eten egin behar zen logika horrekin eta intsumisoek eten egin dute, aro berri baterantz abiatu.

Nolanahi dela, ene iritziz, intsumisioaren muina estatuaren logikarekin etetea datza, eta zabaldu beharrekoa, beraz, estatua inposizioetara, estatuaren egituretan integratzera behartzen gaituzten kasu guztietara. Bide eta kasu bakarra ez dela jakinda, unibertsitateko irakasle batzuk ere intsumiso bihurtu zirela —ginela— esan behar da. Izan ere, irakaslego propioaren sorrerarako bidean, gutariko batzuk soldadutzaren aurkako intsumisoek segituriko bide beretsutik abiatu baikinen. Hain zuzen, ikusiz ezen oraingo sisteman integratzeko asmoz funtzionario bihurtu nahi gintuztela, geure kontzientzi objektzioa agertu genuen lehenik, eta, bide horretatik irteerarik ez zegoela ikusi ondoren, geure buruak intsumisotzat jo baikenituen funtzionaritzaren aurka.

Oraingo ikuspuntutik, gero eta argiago dugu funtzionari-tza ren aurkako txertorik seguruena, intsumiso bihurtzearena dela, dugun esperientziarekin uste baitugu, horrela baino ezin daitekeela inposizioa gaindi eta sistema berrirako biderik ireki.

Kulturan horrelako zerbaiten premia dugulakoan nago, eta horixe da prezeski, 93-94 ikasturte kulturalaren azterketa honen ondorio modura plazaratu nahi nukeena. Hots, intsumisioaren kultura da, herri honek sor dezakeen —sortzen ari den— emaitza kulturalik handienetakoa.

TXOMIN HEGUY

IRISARRI-KO ONDAREAREN EGUNAK

Duela bi urte izan zen lehen Ondarearen Eguna Irisarrin. Euskal Kultur Erakundearen antolakuntzapean. Eta, eguraldi txarra izanagatik, arrakasta izugarria lortu zuen.

Ondorioz, beroan bero, erabaki bat hartua izan zen: bi urteren buruan, Irisarrin berriro biltzea.